

УДК 338.330.141

І. К. Бистряков,
заступник директора з наукової роботи,
завідувач відділу комплексної оцінки
та управління природними ресурсами, д.е.н., проф.;

В. В. Микитенко,
головний наук. спів. відділу комплексної оцінки
та управління природними ресурсами, д.е.н., проф.,
ДУ «Інститут економіки природокористування
та сталого розвитку НАН України», м. Київ

ЕТАПИ РОЗБУДОВИ В УКРАЇНІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ПРИРОДНО-ГОСПОДАРСЬКИХ ОКРУГІВ

У статті сформульовано та обґрунтовано базові положення формування й формалізації послідовності реалізації етапів переформатування мета-простору національної соціально-економічної системи за інноваційним проектом «target space», що відбувається, наразі, в ресурсних обмеженнях. Зазначене виконано авторами за чотирма прогнозними життєвими циклами її функціонування та розвитку. При цьому, модельні вирішення реалізовано у наступних часових порогових значеннях: 2018 – 2026 рр.; 2026 – 2036 рр.; 2036 – 2044 рр.; 2044 – 2052 рік (або ж, більш ніж імовірно, кінцевий період упередження становитиме – 2050 рік).
Ключові слова: управління природно-ресурсними активами, просторова система управління сталим просторовим розвитком.

STAGES OF DEVELOPMENT IN UKRAINE OF TERRITORIAL NATURAL ECONOMIC DISTRICTS

The article formulates the main provisions of the formation and justification of the sequence of implementation of the stages of reformatting the meta-space of the national socio-economic system, which is performed in resource constraints in accordance with the developed innovative project “target space”. This was done by the authors in four life cycles of the functioning and development of the national socio-economic system. In this case, the simulation was performed in the following time thresholds: 2018 - 2026; 2026 - 2036; 2036-2044; 2044 - 2052k (or, more likely, the final period of prejudice will be - 2050).

Key words: management of natural resource assets, spatial management system for sustainable spatial development.

Постановка проблеми. Сьогодні в Україні необхідність визначення етапів розбудови територіальних природно-господарських округів¹ обумовлюється

¹ Територіальний природно-господарський округ (ТПГО) [1; 7] – нова територіальна одиниця (макро-регіон), утворена за рахунок інкорпорації до єдиного формату обмеженої кількості суміжних і споріднених за визначальними характеристиками та макроекономічними показниками регіонів України (запропоновано 10 ТПГО за форматом NUTS_II). Архітектуру ТПГО виконано розробниками: а) з урахуванням нагальної реалізації в Україні сучас-

загальними процесами щодо пошуку сучасних форм забезпечення сталого розвитку держави. Ключовим стає питанням створення оновленої моделі сталого розвитку, спрямованої на підвищення соціально-економічних, техніко-технологічних та виробничо-господарських параметрів результативності функціонування національної соціально-економічної системи (НСЕС) господарювання з урахуванням ресурсних обмежень тлі при постійного нарощення екологічних загроз і ризиків.

У цьому контексті потреба у розробці й обґрунтуванні концепту трансформації просторової системи управління природно-ресурсними активами очевидна. Акцентуючи на пріоритетності зазначених питань, перетворення передусім потребує власне організаційна структура управління природними ресурсами. Зокрема, це стосується впровадження сучасної територіальної карти держави за форматом відповідних природно-господарських округів. Зазначене передбачає зміну не тільки функцій складових елементів, але й механізмів і повноважень у різних сферах економічної діяльності у напрямі посилення соціальних та екологічних ефектів. Водночас, поглиблення концептуальних засад у площині підвищення ефективності реалізації дії сучасної системи просторового управління природними активами потребує вдосконалення інституціонального середовища з урахуванням усталених у країнах-членах ЄС економіко-статистичних принципів класифікації територій державних утворень (*NUTS – Nomenclature of Territorial Units for Statistical Purposes*).

Також актуальним стає формування інноваційних засад державного впливу на процеси модернізації природно-господарської сфери, спрямованої на реструктуризацію відносин власності на природні ресурси за допомогою моделі «кошти-тривалість».

Аналіз попередніх досліджень та публікацій. Теоретичним, методологі-

ної політики децентралізації та пропонується виконати за каскадним форматом організації ресурсно-функціональної, виробничо-господарської, міжрегіональної та міжгалузевої взаємодії; б) з метою підвищення результативності регіонального і місцевого управління; раціоналізації освоєння стратегічного потенціалу регіонів у цілому та природо-ресурсного, економічного, соціального, управлінського і виробничого зокрема.

чним і прикладним аспектами вирішення багатогранних проблем щодо розробки й обґрунтування етапів розбудови в Україні територіальних природно-господарських округів присвячено науковій праці О. Алімова, О. Амоші, В. Геєця, Б. Данилишина, С. Дорогунцова, Л. Кузьменко, І. Лукінова, М. Чумаченко, С. Шкарлета та інших вчених-економістів. Еволюційні методичні підходи щодо дослідження проблематики і моделювання траєкторії розвитку національних соціально-економічних систем розкрито у роботах І. Ансоффа, О. Віханського, А. Касич, М. Портера, А. Стікленда, А. Томпсона, О. Федоніна, М. Хвесика, Л. Черчик та інших (окремий доробок наведено у працях [1 – 4]). Проте, у сучасних суспільно-політичних умовах господарювання є потреба у розробленні й обґрунтуванні чіткої послідовності розбудови в Україні територіальних природно-господарських округів задля підвищення результативності управління природно-ресурсними активами.

Формування цілей статті: є обґрунтування й розроблення етапів розбудови в Україні територіальних природно-господарських округів у просторі стратегічного потенціалу національної соціально-економічної системи (НСЕС), визначення специфічних функцій та ідентифікація змістовності відповідних функціоналів задля раціоналізації архітектури регіональної карти України в ресурсних обмеженнях при нарощенні суспільно-політичних загроз і ризиків сталому розвитку держави та її регіонів.

Виклад основного матеріалу. У контексті розв'язання науково-прикладної проблеми, визначеної в межах даної статті, особливе значення має нагальність переформатування ресурсно-функціональних зв'язків та системно-універсальних взаємозалежностей. До узагальнених позицій переформатування ресурсно-функціональних зв'язків та системно-універсальних взаємозалежностей у межах національної соціально-економічної системи на сучасному етапі її розвитку відносять ті, які здатні розв'язати поточні питання визначення інноваційних детермінант функціонування систем управління економікою. Зокрема, це стосується формування нового категоріального простору, який поширюється

на всі ланки цього процесу і пов'язаний з упровадженням комп'ютерних технологій у площині оцінки результативності реалізації дій. Саме цей фактор суттєво впливає на обґрунтування та вибір управлінських рішень, охоплюючи тенденції щодо «накладання» чи інтродукції відповідних технологічних понять у суспільну та практичну сфери. Отже, відбувається т. зв. комп'ютеризація господарської діяльності загалом. Тобто формується нова матриця життєдіяльності людини в цілому. Слід зазначити, що саме таким чином переважно функціонує концепт форсайт-проекту², який не лише орієнтований на отримання нових знань, набору сценаріїв та рекомендацій, але й забезпечує розвиток неформальних взаємозв'язків між їх учасниками, спрямованих на формування спільного уявлення про ситуацію. Тобто впроваджується новий формат умов розвитку, коли саме комунікативна щільність стає запорукою інноваційних проривів. Слід наголосити, що цей підхід може бути реалізований саме в межах платформної моделі забезпечення взаємодії. У такому разі організатори бізнес-екосистем функціонують у просторі запроектованих цільових функціоналів із новою змістовністю (згідно з окресленою траєкторією руху).

Другим суттєвим аспектом є визначення каскадної форми управління господарським розвитком територіального простору. Йдеться про V – подібний тип сучасної економіки, орієнтованої на простір потоків каскадного типу, який регулює рух природно-ресурсних активів від зацікавлених суб'єктів господарювання. Саме у цій площині і формується новітній механізм нежорсткого управління комунікативним простором інтерактивного типу. Розглядаючи економічний простір як відношення між окремими економічними процесами суб'єктів господарювання і сукупним економічним процесом (V-процесом, зокрема за положеннями, репрезентованими у [5; 6]) щодо формування можливих результатів економічної діяльності, можна стверджувати що, у найбільш загальному вигляді, економічний простір – це ансамбль соціальних позицій, де фу-

² Форсайт є системою методів експертної оцінки стратегічних напрямів соціально-економічного й інноваційного розвитку, виявлення технологічних проривів, здатних вплинути на економіку та суспільство в середньо- й довгостроковій перспективі.

нкціонують і взаємодіють господарюючі суб'єкти, виробляючи і відтворюючи різноманітні продукти та послуги. Відзначимо, що V-процес – це сукупний віртуальний економічний процес. Його концепт плідний із позиції поєднання дуальних смислових конструкцій категорії каскад.

З одного боку, каскад [1; 7] – це динамічна метасистемна територіальна форма організації суспільної практики та виробництва у вигляді сукупності соціально-економічних складових, що виникає внаслідок взаємодії відповідних стратегічних потенціалів у процесі провадження загальної економічної діяльності. З іншого боку, за змістом економічний простір визначається ключовими функціями, які він повинен виконувати³. Проектний підхід до організації еколого-економічної діяльності національної соціально-економічної системи передбачає застосування на практиці методологічних прийомів, котрі доцільні під час визначенні й форматуванні порогових термінів життєвих циклів розробки програмних засобів і систем (рис. 1).

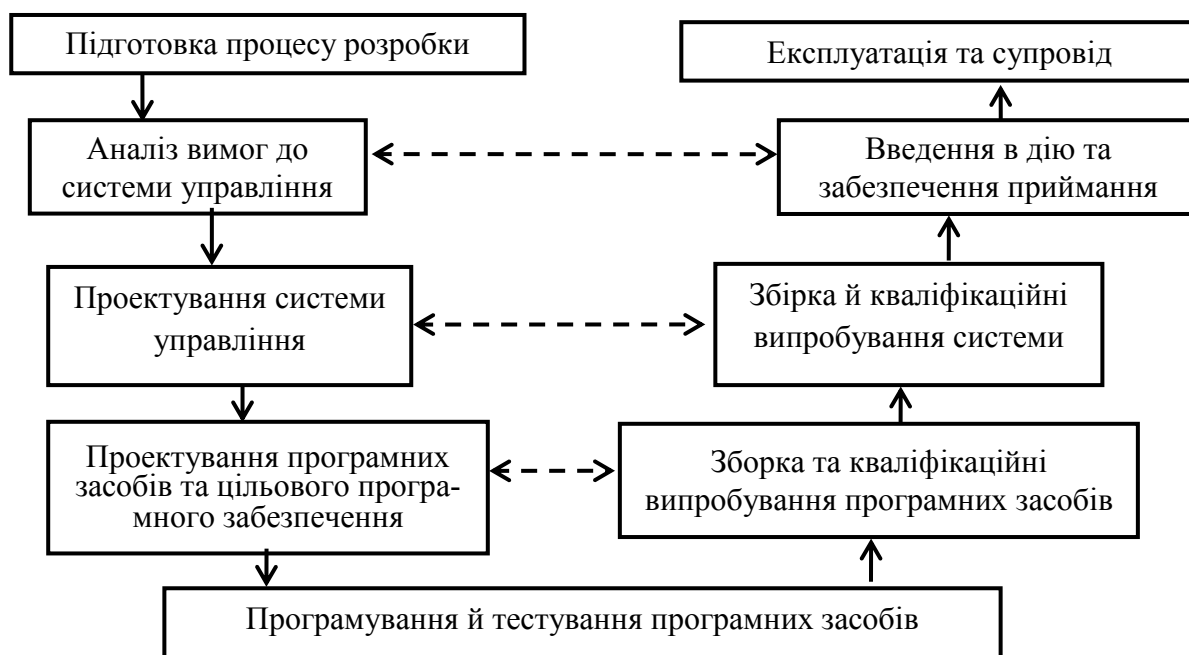

Рис. 1. Формат V – подібної моделі життєвого циклу системи

³ Зокрема, до базових належать: інституціональна, регулююча, синхронізуюча, оптимізації та інформаційна функції. Але перелік може бути трансформовано з позиції адаптації до конкретних умов функціонування національної соціально-економічної системи.

Третім важливим аспектом є визначення структури і взаємозв'язків у межах механізму впорядкування співвідношення природно-ресурсних активів із просторовою організацією системи виробництва у сучасних умовах господарювання. При цьому природно-ресурсний актив може і має бути інкорпорований до площини каскадно-кластерних виробничих утворень. Важливою, у цьому контексті, стає орієнтація на отримання кінцевого продукту у рамках окремого територіально-природного округу. Зазначене, на авторське переконання, і дає підстави розраховувати на внутрішні відповідні фінансові можливості та резерви у площині відтворення й раціоналізації освоєння природно-ресурсного потенціалу певного територіального утворення.

Розглядаючи, у цій площині соціально-економічні диспропорції, які мають місце в державі, зауважимо таке: концепт розвитку територіальних природно-господарських округів у рамках сучасних методологічних поглядів передбачає визначення домінантних точок трансформації соціально-економічних відносин, обумовлених наявними соціально-економічними диспропорціями. У цьому аспекті деталізація вихідних положень формування природно-ресурсного простору потребує зосередження уваги на потенційно-факторних детермінантах управління природно-ресурсними активами.

Спираючись на світовий досвід переформатування територіальних карт державного управління, визначення деструктивних факторів впливу на основні параметри розвитку національного господарства принципово дає змогу усувати перешкоди щодо регенерації економічних вимірів та режимів функціонування НСЕС. На основі дослідження кризових явищ в економіці, оцінки позитивних і негативних подій у межах нашої держави можливо встановити перелік пріоритетних об'єктів для локалізації зусиль у контексті забезпечення сталого розвитку держави. У цій відповідності, зазначимо, що на масштабність соціально-економічних диспропорцій указують загальні показники економічного розвитку, зокрема валового внутрішнього продукту. Порівняння динаміки економічного зростання окремих держав за ВВП на душу населення (рис. 2) виявило, що

в Україні останнім часом прослідковується зниження масштабів стратегічного потенціалу сталого розвитку, тому необхідно зосередити увагу на визначенні характеру соціально-економічних диспропорцій. Зазначене і обумовлює нагальну необхідність щодо ідентифікації умов, напрямів і факторів, які наразі суттєво перешкоджають збалансованому розвитку держави та елімінують спроможність забезпечувати потреби економіки в продукції насамперед реальної бюджето-формуючої складової. Тобто, для досягнення сталого розвитку слід враховувати основні складові моделі циклів окупності-дохідності (рис. 3).

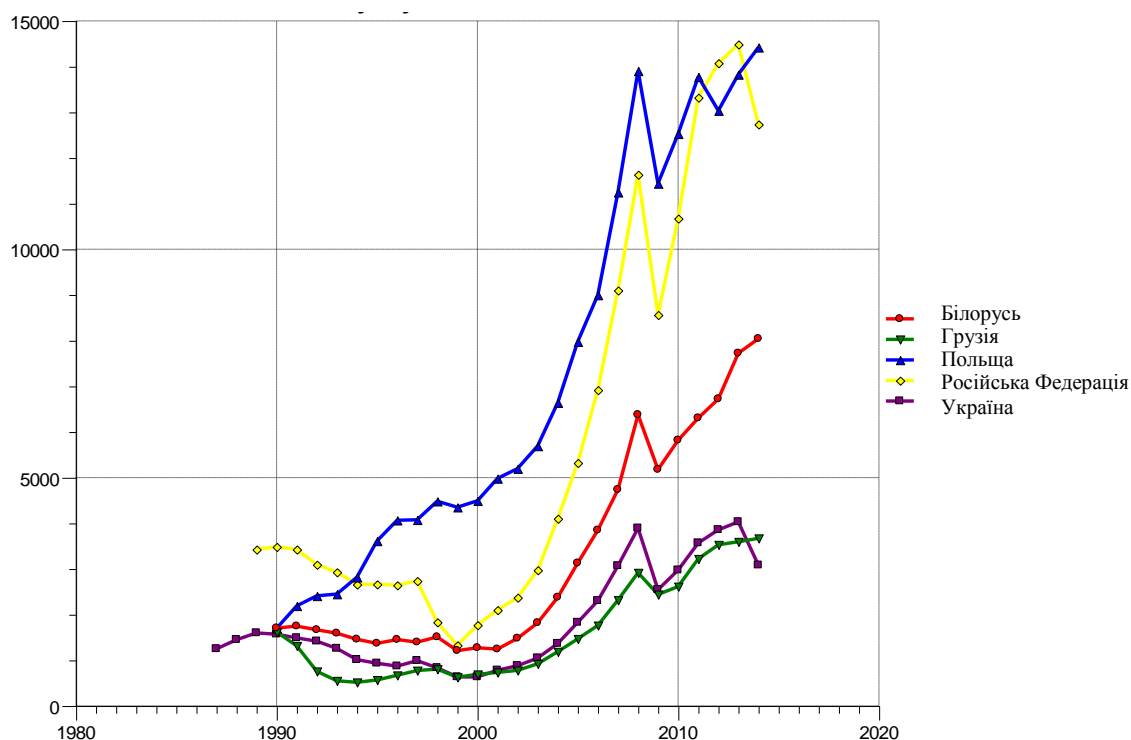

Рис. 2. Динаміка обсягів ВВП на душу населення в Україні порівняно з окремими державами світу у 1985–2016 рр.

З огляду на зазначене, вважаємо за доцільне використати методичні підходи [8] до побудови моделей циклів окупності-дохідності прогресивних проектів із ідентифікації та формалізації сучасної динаміки розвитку національної соціально-економічної системи (НСЕС).

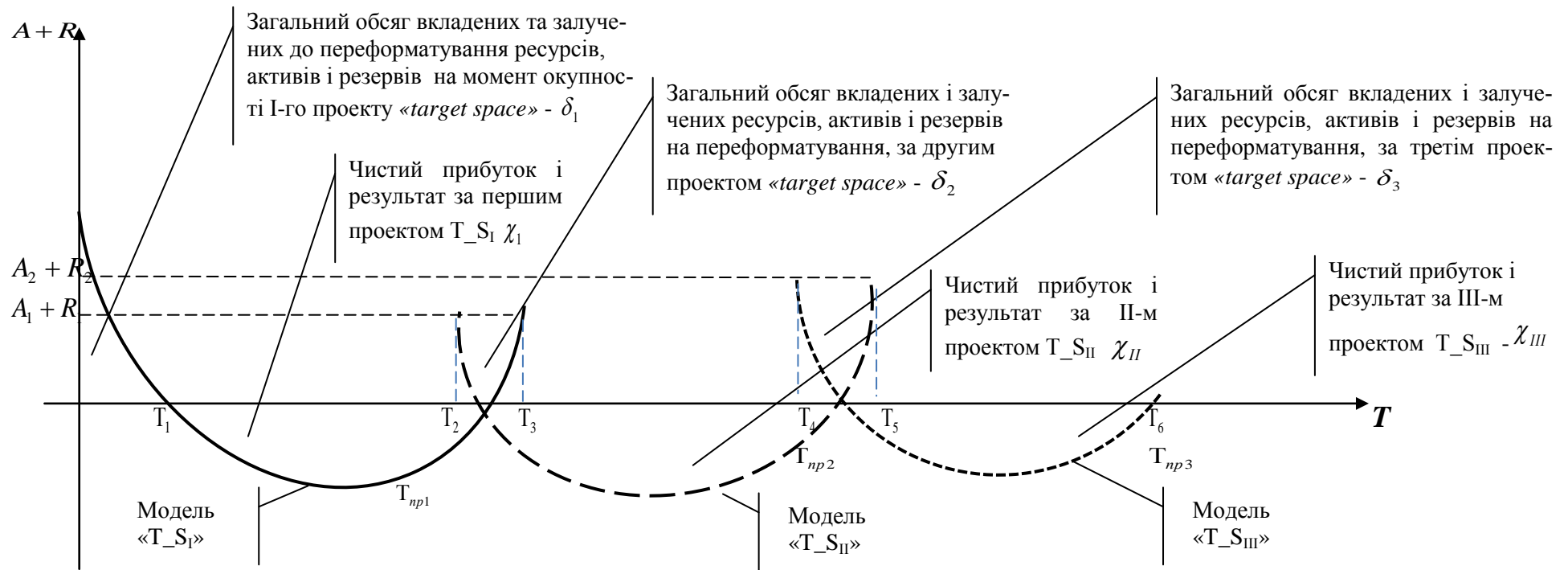

Рис. 3. Моделі циклів окупності-дохідності трьох проектів (Y) переформатування мета_ простору національної соціально-економічної системи («target space» - T_S) за чотирма життєвими циклами її функціонування та розвитку (2018 – 2026 рр.; 2026 – 2036 рр.; 2036 – 2044 рр.; 2044 - 2052 рр.)⁴: T_1 – 2018 р.; T_2 – 2034 р.; T_3 – 2038 р.; T_4 – 2042 р.; T_5 – 2046 р.; T_6 – 2052 р. (або ж, більш ніж імовірно, кінцевий період упередження становитиме – 2050 р.)

⁴ На рис. 3 представлено три макро-модельні рішення інноваційного проекту щодо переформатування метапростору національної соціально-економічної системи, тобто розроблено три похідні моделі на основі базисної моделі «target space», яку формалізовано з урахуванням сучасних мега-трендів трансформації соціально-економічних, еколого-економічних, природно-ресурсних, суспільно-політичних умов функціонування України у зовнішньому середовищі.

У рамках визначення факторі необхідно розглянути питання переформатування мета- простору НСЕС⁵. Визначення критичних що потребують активізації процесу сталого розвитку доцільно проводити за чотирма життєвими циклами реалізації в Україні інноваційного проекту («target space»), а саме, за етапами функціонування та розвитку НСЕС: 2018–2026 рр.; 2026–2036 рр.; 2036–2044 рр.; 2044–2050 рр./2052 рік.

Тобто формалізуючи (рис. 3) триєдиний комплекс модельних рішень за довготривалим проектом переформатування метапростору, здійснюється переорієнтування усталеної траєкторії розвитку НСЕС згідно з «target space» T_{S_I} ; $T_{S_{II}}$; $T_{S_{III}}$ на довгостроковий період упередження. За результатами моделювання встановлено, що реалізація на практиці побудованої моделі циклів окупності-дохідності забезпечить такі поетапні досягнення:

T_{S_I} (за двома життєвими циклами функціонування НСЕС, що потребують обов'язкові зміни цільової траєкторії розвитку до визначених кутів загальноекономічного зростання при раціоналізації освоєння наявного природно-ресурсного потенціалу, тобто 2018–2036 рр.). Упродовж цього періоду упередження прибуток, імовірно, більш ніж у три рази перевищить обсяги витрат на запровадження у практику проекту «target space» із переформатування метапростору НСЕС;

$T_{S_{II}}$ (за одним життєвим циклом системи у період упередження – 2036– 2044 рр.) – витрати на запровадження проекту будуть меншими у два рази, а прибуток – аналогічний до результатів T_{S_I} ;

$T_{S_{III}}$ (максимальний період упередження – 2044–2052 рр. або ж становитиме, більш ніж імовірно, частково скорочений період часу: 2044 – 2050 рр.) – обсяги витрат на запровадження проекту суттєво перевищать масштаби, передбачені для моделі $T_{S_{II}}$, через необхідність вдосконалення формату територіальних природно-господарських округів (їх кількості, масштабів та

⁵ Таке моделювання виконано дослідниками на основі оригінальних методологічних підходів та відповідного прикладного інструментарію.

уточнення стратегічного потенціалу для кожного з них відповідно до досягнутих цільових орієнтирів).

Відтак, дослідники переконанні, що слід використовувати, опрацьовані авторами й представлені у [8 – 10] методологічні засади формалізації моделей життєвого циклу НСЕС. Крім зазначеного, визнаємо, що, поряд із вказаним, доцільним є визнати й репрезентувати, за результатами моделювання наступне (очікувані результати поетапної перебудови): відповідно до запропонованого можливо (слід) сформувати комплекс інноваційних засобів щодо скорочення термінів циклічної стагнації за кожним наступним етапом. Значною мірою компенсаційні механізми зосереджені у площині просторового впорядкування територіальних природно-господарських комплексів нового типу. Саме такі кроки забезпечують умови для досягнення ефекту соціально-економічного розвитку на кожному із чотирьох замкнених циклів динаміки обсягів ВВП на душу населення.

Важливим стає визначення внутрішнього потенціалу територіальних природно-ресурсних активів. У такому разі ефект отримують за допомогою заданого режиму імплементації цього типу активів у господарський обіг.

Крім того, роль визначального фактора позитивних трансформацій починає відігравати показник зниження ставки кредитування інвестиційних та інноваційних програм з метою технологічної модернізації реального сектору та інших бюджетоформуєчих видів економічної діяльності, включаючи сільське господарство, будівництво, транспорт, зв'язок тощо.

Висновки. Отже, нагальним є визнати, що встановлення етапів розбудови територіальних природно-господарських округів пов'язане, у першу чергу, із доцільністю визначення механізмів коадаптації циклів відтворення виробничої системи та природно-ресурсних активів. На сьогодні вказане є особливо актуальним, оскільки розкриває напрями досягнення сталого розвитку країни. Вирішення проблем вирівнювання соціально-економічних показників на територіях потребують добору специфічних параметрів оцінки результативності управлінських рішень щодо сталого розвитку територій.

Список використаних джерел

1. Потенціал сталого розвитку України на шляху реалізації інтеграційного вибору держави: Монографія [Текст] / О. М. Алимов, Л. С. Ладонько, І. М. Лицур та ін. – Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 520 с.
2. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь: Монографія [Текст] / [О. М. Алимов, Е. М. Лібанова, І. В. Лицур, М. А. Хвесик та ін.; за ред. акад. НАН України Е. М. Лібанової, акад. НААН України М. А. Хвесика]. – Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2014. – 776 с.
3. Національна парадигма сталого розвитку України: Монографія [Текст] / М. А. Хвесик, О. М. Алимов, А. В. Голян та ін.; за заг. ред. академіка НАН України, д.т.н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Патона Б. Є. / Вид. 2-е, перероб. і доп. – Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України», 2016. – 72 с.
4. Сучасні напрями економічного забезпечення раціонального природокористування в Україні: Монографія [Текст] / [І. К. Бистряков, С. О. Лизун, І. М. Лицур, М. А. Хвесик та інші; за науковою редакцією акад. НААН України, д.е.н., проф. М. А. Хвесика, д.г.-м.н., проф. С. О. Лизуна; Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку Національної академії наук України»]. – Київ: ДУ «ІЕПСР НАН України», 2013. – 64 с.
5. Бияков О. А. Экономический процесс: сущность, анализ и синтез понятия / О. А. Бияков // Вестник КузГТУ. – 2004. – № 1. – С. 82 – 88.
6. Бияков О. А. Экономическое пространство: сущность, функции, свойства [Электронный ресурс] / О. А. Бияков // Вестник КузГТУ. – 2004. – № 2. – С. 101 – 108. – Режим доступа.

<https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-prostranstvo-suschnost-funktsii-svoystva>.

7. Каскади регіональних соціально-економічних систем: формування та розвиток: Монографія [Текст] / О. М. Алимов, О. О. Демешок, І. В. Драган та інші. – Київ: ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2016. – 278 с.

8. Механізм стратегічного управління забезпеченням функціонування каскадів регіональних соціально-економічних систем Монографія [Текст]/ О. М. Алимов, О. В. Гребенюк, І. В. Драган, І. М. Лицур та інші. – Київ: Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2016. – 64 с.

9. Микитенко В. В. Класифікація систем управління природними ресурсами в умовах євроінтеграційних процесів [Електронний ресурс] / В. В. Микитенко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції: Вища освіта – студентська наука – сучасне суспільство: напрями розвитку (м. Київ, 24.03.2017 р.). – Київ: Міжнародний науково-технічний університет імені академіка Юрія Бугая, 2017. – Режим доступу: <http://www.istu.edu.ua/naukova-dijalnist/>.

[http://www.istu.edu.ua/novini/novini/?tx_ttnews\[tt_news\]=272](http://www.istu.edu.ua/novini/novini/?tx_ttnews[tt_news]=272)

10. Микитенко В. В. Методологічні засади управління природно-ресурсними активами у просторі стратегічного потенціалу держави/ В. В. Микитенко// Матеріали Міжнародної науково-методичної конференції «Викладання економічних дисциплін в умовах глобалізаційних та інтеграційних перетворень» (01.06.2018 рік, м. Харків). – Харків: Харківський національний автомобільно-дорожній університет, 2018. – 132 с. (С. 25 - 27).

REFERENCES:

1. Alymov, O. M. Demeshok, O. O. Drahan, I. V. ta inshi, (2014), *Potentsial staloho rozvytku Ukrainy na shliakhu realizatsii intehratsijnoho vyboru derzhavy* [Potential of steady development of Ukraine is on the way of realization of

integration choice of the state], DU «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy», Kyiv, Ukraine.

2. Alymov, O. M. Bystriakov, I. K. Libanova, E. M. Lytsur, I. V. Khvesyk, M. A. ta inshi, (2014), *Sotsial'no-ekonomichnyj potentsial staloho rozvytku Ukrainy ta ii rehioniv: natsional'na dopovid'* [Socio-economic potential of sustainable development of Ukraine and its regions: national report], DU Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

3. Khvesik, M. Alimov, A. Golyan, V. Bistryakov, I. Demeshok, O. ta inshi, (2016), *Natsional'na paradyhma staloho rozvytku Ukrainy* [The national sustainable development paradigm Ukraine], Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku», Kyiv, Ukraine.

4. Bystriakov, I. K. Lytsur, I. V. Khvesyk, M. A. ta inshi, (2013), *Suchasni napriamy ekonomichnoho zabezpechennia ratsional'noho pryrodokorystuvannia v Ukraini* [Modern directions of economic support of rational nature management in Ukraine], DU Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy, Kyiv, Ukraine.

5. Byiakov, O. A. (2004) «Ekonomycheskyj protsess: suschnost', analiz y syntezy poniattia» [*The economic process: the essence, analysis and synthesis of the concept*], № 1, pp. 82 – 88.

6. Byiakov, O. A. (2004) «Ekonomycheskoe prostranstvo: suschnost', funktsyy, svojstva», № 2, pp. 101 – 108. Rezhym dostupa: [<https://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskoe-prostranstvo-suschnost-funktsii-svoystva>].

7. Alymov, A. Lytsur, I. Dragan, I. ta inshi, (2016), *Kaskady rehional'nykh sotsial'no-ekonomichnykh system: formuvannia ta rozvytok* [Cascades regional socio-economic systems: the formation and development], Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku», Kyiv, Ukraine.

8. Alymov, O. M. Demeshok, O. O. Drahan, I. V. Lytsur, I. M. ta inshi, (2016) *Mekhanizm stratehichnoho upravlinnia zabezpechenniam funktsionuvannia kaskadiv rehi-onal'nykh sotsial'no-ekonomichnykh system: Monohrafiia*. – Kyiv: Derzhavna ustanova «Instytut ekonomiky pryrodokorystuvannia ta staloho rozvytku NAN Ukrainy».

9. Mykytenko, V. (2017), “Classification systems management of natural resources in terms of European integration processes”, *Vyscha osvita – students'ka nauka – suchasne suspil'stvo: napriamy rozvytku* ["Higher Education - Student Science - modern society: directions of development"], Mizhnarodna Ekonomichnokonferentsiya [International economic conference], National University, Kyiv, Ukrain, pp. 69–71.

10. Mykytenko, V. (2018), *Metodolohichni zasady upravlinnia pryrodno-resursnymy aktyvamy u prostori stratehichnoho potentsialu derzhavy* [Methodological management of natural resource assets at the strategic potential of the state], «*Vykladannia ekonomichnykh dystsyplin v umovakh hlobalizatsijnykh ta intehratsijnykh peretvoren'*» International economic conference], National University, Kharkiv, Ukraine, pp. 25–27.